

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

במפרשים

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.ב.שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תש"ע

פרשת ויקרא

א. תוספת ברכה.

פרק א' פסוק יב': ונתח אותו לנתחיו (א' י"ב)

בפסוק שלמעלה (ו') בדין עולה, כתיב: והפשיט את העולה ונתח אותה לנתחיה וכאן השמיט ענין ההפשטה. ואם נאמר, דסמך כאן על הצוי והפשיט שבשם, הלא כמו כן ה' אפשר להשמיט כאן גם ענין הנתח ולסמוך על שם. אך אמנם יש לומר, דשאני נתח מהפשט, דבאמת בהפשט אפשר לסמוך על דין העולה, אך בנתח צריך לפרש ביחוד, משום דיש סברא דרק בעולה צריך נתח, משום דדין העולה בקרבן בקר ובהמה, ולא יתכן שיקריבו גוף גם כזה כמו שהוא בשלמותו, ובדאי צריך נתח, אבל כאן איירי בצאן, בדקות, אפשר לחשוב שאפשר להקריבה כמו שהוא, בשלמות, בלא נתח, כאשר כן יש נוהגים לצלותה שלמה, לכן פירש הפסוק מפורש, דצריך נתח והטעם בזה, משום דכך יותר דרך כבוד.

אלול

1. בצצט מה בדיוק שאלתו כאן ואינה סוף שאלה היא לו?
2. כרשנו מהין בין קרבן צולה לקרבנות אחרים - כמה ואמה?
3. בצצט מהי תשובתו שאלה שהצלה?
4. אמה זה: "יותר דרך כבוד"?

* * *

ב. הכתב והקבלה.

פרק א' פסוק יז': עולה, להטעלות ולהתנוסס צועלה ונחשיבות המעשים והמדות, הסך הירידה למדרגה התחתונה מעשים ומדות הפחיתות ונזויות (ערהאצטען זיין) כענין: ואת עלית על כולנה, כי המעשים הטובים הם נעלים ומרומם לחשיבותם. אישה, להשאר חניץ וזקק על עשמת ענדת ה' (טטאנדעשעט, אויסקויערנד, אונטערענדערליך אים ענטשלוס, דער גוטען טהאטען) מענין זכרו זאת והתחשבו (ישעיה מ"ו) לתרגומו ולתקפו, והוא ההתחזקות בדעות ישרות ומעשים נכונים לצלי השתנות אל הטובים ככל המון החלשות האנושיות המתרגשות לצד אל תוך מדרי לצד האדם, ריח נוחה, שיקלו לה מעשיו הטובים ודרכיו הישרים אשר ינסך לעשות מהיום והלאה, כי המע"ט ומכונים צעם ריח, ריח לו כלצנון, ואננו רז"ל ריח עולה, ריח תפלה, ריח מעשים, ומזה ויחם את ריח בגדיו, עמע"ט.

אלול

1. כרשנו מנסה להסביר אמה קרבן מסויים נקרא קרבן צולה, לכאורה מה הקושי?
2. מהי תשובתו הרצונית לכך, ואמה זה נוסף דוקא לקרבן זה?
3. מה הקושי האפשרי שכרשנו מנסה להתמודד עם פירוש האי"ה: אה כאן ומאינה טעות הוא בא להציגנו?
4. מה בדיוק הסברו אלהי מונה ומורכב זה?
5. מה קשה לו ב"ריח נוח" ושוב ממה הוא בא למנוח מאתנו?
6. מהו מופנו אלהי מונה זה לדעתו?

פרק ג' פסוק יז, פרק ד' פסוק ב': (יז) חקת עולם. יש מלות התורה שנקראו חקים, כי עליהם אין להוסיף ומהן אין לגרוע, והן המלות שנלטו על מספר על משקל או על מדה, ויש מלות שאינן חקים שלא נתנה בהן תורה ופקד ומדה, כמו אהבת השם ויראתו ות"ת וכיוצא, ולכן לפי שלא אסר מבל הצהמה רק הקלז והדס, לא הכשר אעפ"י שקרב צעולה, ולא אליה ובלויות ויותרת אעפ"י שקרבים צאימורי שאר הקרבנות, ונאסר לכל אדם ובבל דור חק נתן ולא יעבור, אמר חקת עולם לדורותיכם, זין צדור שמקובצין הקרבנות, זין צדור שהמקדש חרצ גם צכל מושבותיכם, זין צארץ זין צח"ל חוק הוא שכל קלז וכל דס לא תאכלו:

ה (ב) בו תחטא. כמו קולע צאצן אל השערה ולא יחטיא (שופטים כ' ט"ז), כי אין חטא אלא לשון הפרה מן הדרך, שנטה מדרך האמת והולך צדק שקר. ויש נוטה צדון כי יצרו תקפו, ויש חוטא צלי דעת סבור שעשה כהוגן, ואין פן העון שנופל על המשות את היושר, והוא תמיד צדון, ולפי שיש חוטא צמתי ויש צנגנה, נאמר כאן וצכל הפרשה צנגנה:

אמרו

1. האויע "חוקת צולמ" אופיע בהרפה מקומות, מה מצא פרשנו להסבירו כאן דוקא?
2. מהו הסברו הרציוני והמצוי?
3. פרשנו אסביר את האויע: "חטא" בצורה מיוחדת ומקדיף אותה מן האויע: "צוון" התוכף להסבירו?
4. למה תיעא הוא בעצמה וצוון הינו תמיד בצדון?

* * *

ד. ספורנו עם פירוש הרב י. קופרמן.

(כא) חטאת הקהל הוא. כי לא יקרה זה בלתי עון הדור גם כן. אמנם כתב בהם ואשמו"ר (פסוק יג); להזהירם על התשובה קדם שיקריבו¹⁸, וחטאתם גם כן נשרפת¹⁹, ולכבד עון שניהם²⁰ הובא דמס אל הקדש פנימה²¹. ועל עון המלך²² אמר:

פרק ד' פסוקים יג, כא': (יג) ישגו ונעלם דבר מעיני הקהל. שנים היותם עיני הקהל, הראוים לראות בעד אחרים¹², לא היטיבו לראות לעצמם, וגם כן¹³ עליהם אמר:

כא

14. שהסנהדרין ישגו. הרי הם העיניים הרואות את טובת הקהל כולו, וכיצד קרה שכאן אפילו את טובתם הם לא ראו! בעל כרחנו לומר ש"הקהל" גרם לכך, כשם ש"העם" גרם לכך שהכהן הגדול חטא בשגגה¹⁵. רבינו מפרש ש"קהל" הוא הצבור ולא הסנהדרין. נוסף על המקרה המקביל של הכהן המשיח. 17. יורה אזהרה על התשובה (רבינו לעיל פסוק ג). 18. וכאן אין אומרים כי לא מלבם היה החטא כלל (שם), ועל חטא זה במחשבה יש לעשות תשובה. 19. ושרף אותו כאשר שרף את הפר הראשון. ממילא אין אכילה על ידי הכהנים שבאמצעותה הבעלים מתכפרים, כי חטאם לא היה במעשה כי אם במחשבה (ביגם כן מתכוין רבינו כמו בפר כהן משיח). 20. העם אשר גרם הן לחטא הכהן המשיח והן לחטא הסנהדרין. 21. פר כהן משיח בפסוקים ה-ו, ופר העלם דבר בפסוקים טז-יז. חומרת החטא אינה נותנת להסתפק בזריקת הדם על מזבח העולה מחוץ להיכל. כיוצא בדבר קרבן יום הכיפורים מחייב זריקת הדם בקודש הקדשים לעומת קרבנות אלה שזריקת הדם היתה בהיכל, רק את פני פרוכת הקודש (כנגד מקום קדושת ה"רש"י).

11. כלומר, לא זו בלבד שלא האגו הסנהדרין להרחיק את הקהל ("עדת ישראל") מן הטעות, אלא הם בעצמם גם נפלנו באותה טעות. מן המובאה שרבינו הביא (נגד טעמי המקרא), מתפרש ש"עדת ישראל ישגו", וגם "נעלם" אותו "דבר" מהסנהדרין שהם "עיני הקהל". בעוד רש"י מפרש ש"עדת ישראל" הם הסנהדרין, רואה רבינו את הסנהדרין כביטוי "עיני הקהל" לכן להלן יפרש "הקהל" (פסוק כא) כפשוטה, דהיינו הצבור. (בעקבות רש"י פירשו גדולי האחרונים - כתב וקבלה, מלבי"ם, רש"י ועוד - כאשר כל אחד מנמק אחרת את הסבר הביטוי "עדת ישראל"). אולם פירוש רבינו תואם להפליא את ההלכה שהיתה שגגת מעשה על ידי הצבור ("עדת ישראל ישגו"), שהיתה תוצאה מטעות בהלכה, דהיינו העלם דבר, על ידי הסנהדרין ("נעלם דבר מעיני הקהל"): "זה הכלל - ההוראה תלויה בבית דין והמעשה בקהל". 12. ולהרחיקם מן העבירה ומן הטעות. 13. כמו אצל הכהן המשיח, תלה הכתוב בגורם חיצוני לזה שחטא בפועל ("אשמת הקהל", "חטאת הקהל").

ויקרא

אלות

1. כרשנו מרש: "צני הקהל" על הסנהדרין, בניוד לרוב המרשים, מה מביאו לכך?
2. מה בדיוק היא חטא של הסנהדרין - לדעתו?
3. איך דבר כזה יכול לקרות ומי הצטט את הכך?
4. למה אין אכילה לכהנים כאן?
5. החטא היה במחשבה ולא במצעה, מה זה משה?
6. למה הובא דמם אל הקודש סנימה ומה זה בא לדיון?

* * *

ה. רבינו בחיי
פרק ה' פסוק א'

והוא עד או ראה או ידע. פירש הרמב"ן ז"ל [55] שאינם שלשה ענינים, כי אין עד בלא ראייה ולא ידיעה, אבל יאמר אם שמע קול אלה שנשאו עליו להאלותו בדבר שהוא עד בין בידיעה בין בראיה, אם לא יגיד ישא עליו עון. והאמת כי בגוף הממון אי אפשר שיהיה עד בלא ראייה ובלא ידיעה, אבל אפשר להבין מלשון הכתוב שלשה ענינים כל אחד זה בלא זה עדות בפני עצמה: ראייה בלא ידיעה, וידיעה בלא ראייה, ועדות בלא ראייה ובלא ידיעה. ראיה בלא ידיעה, כגון שנתן לו מנה בפניו אבל לא ידע אם הוא הלואה או פרעון או פקדון שהיה שליח בשביל אחר שיקבל ממנו. ידיעה בלא ראייה, כגון שהודה פלוני בפניו שהלוה מנה אבל לא ראה הממון [56]. עדות בלא ראייה ובלא ידיעה זו חתימת העדים שזה מכיר חתימתו, ועדותו של זה תועיל לבעל דין אף על פי שאין בו לא ראייה ולא ידיעה, ועל פי עדותו של זה מוציאים הממון מתחת ידו של זה, וזהו: והוא עד או ראה או ידע. ודרשו רז"ל [57]: אם לוא יגיד, במקום הראוי להגיד, כלומר בבית דין שאם כבש לו עדותו בינו לבינו אינו נענש בזה אלא כשיכבש עדותו בבית דין, דומיא דעכן אצל יהושע שלא היה מתחייב באותו הגדה אלא בבית דינו של יהושע, וזהו שכתוב: והגד נא לי מה עשית [57], שני בעלי דינים ועד אחד ושלשה בית דין הרי ששה, ולכך הוסיף בו וא"ו: והגד נא לי, ולא אמר, הגד נא לי. וכן בכאן כתיב: אם לוא יגיד, מלא בוא"ו, כלומר אם לא יגיד בבית דין, ונשא עונה למדך שההגדה צריכה שתהיה בבית דין כי עמהם הם ששה. ויתכן לפרש עוד, והוא עד' כי באוד הכתוב הוא שאם הוא כובש עדותו ולא יגיד זה בבית דין לא יאמר: ומי ידע בדבר אם כובש עדות זה, לכך נאמר, והוא עד' שמו של הקב"ה עד, שכן מצינו לשון, הוא' שהוא שמו של הקב"ה, ממה שכתוב: אני ה' הוא שמי [58], וכתיב: הוא עשנו ולו אנחנו [59], וכתיב: והוא כחתן יצא מחופתו [60], וכתיב: ועבד הלוי הוא [61], ורבים כן, ולכך יאמר, והוא עד' שמו של הקב"ה עד, כי הוא בחון לבות וכליות ויענישנו על זאת. ויתכן עוד לומר כי תוספת הוא"ו במלת, לוא' ירמוז על ששת ימי בראשית, ובא להורות כי מי שכובש עדות לחברו מעלה עליו הכתוב כאלו כבש להקב"ה עדות של חדוש העולם שנברא בששת ימים, כי מתוך שאדם רגיל להכשל בעון קל יבא לסוף שיכשל בעון חמור.

אלות

1. קרא שם את הפסוק ותנסה להסבירו לפי הפס.
2. מה בדיוק אלת כרשנו בתחילת דבריו?
3. מה אפשר להבין מתוך הפסוק ואיך כרשנו מסביר את האפשרויות השונות של ה'אלות' הצנינים?
4. מתי מוציא בית הדין ממון מן המחזיק בו?
5. מי הם השישה השותפים לצנין?
6. כרשנו מסביר את הכתיב של ווא מיותר זה כאן ומה בדיוק ההסבר והרציון בכך?
7. מתי כובש עדות רשאי לעשות כן ומתי לא?
8. כרשנו מוסיף עוד כירוש נוסף לצנין, מהו?

* * *